

Qoraqalpog‘iston Jadid Namoyondalarining Tariximizdagi O‘Rni Va Ahamiyati

Quvatboyeva Charos¹

Annotatsiya: Mazkur maqola Qoraqalpog‘istonda jadidchilik faoliyatining vujudga kelishi va uning ijtimoiy, siyosiy, madaniy va ta‘lim sohalariga ta‘siri haqida so‘z yuritadi. Jadidchilik harakati, XIX asr oxiri va XX asr boshlarida O‘rta Osiyo va uning ayrim hududlarida, shu jumladan Qoraqalpog‘istonda, ma‘naviy, ilmiy va diniy yangilanishni ta‘minlashga intilgan. Maqola, jadidchilikning asosiy tamoyillari, uning O‘rta Osiyo jamiyatiga kiritgan o‘zgarishlar va Qoraqalpog‘istondagi muayyan yutuqlarni o‘rganadi. Bu harakatning o‘ziga xos jihatlari, ta‘lim sohasidagi islohotlar, diniy tafakkurdagi yangiliklar va mustamlakachilikka qarshi kurashda ko‘rsatgan roli chuqur tahlil qilinadi.

Kalit so‘zlar: Jadidchilik, Qoraqalpog‘iston, ma‘naviy islohotlar, ta‘lim islohotlari, diniy yangilanish, O‘rta Osiyo, ijtimoiy o‘zgarishlar, mustamlakachilik, madaniy yangiliklar.

Kirish

XIX asrning oxiri va XX asrning boshlarida O‘rta Osiyoda yangi ijtimoiy va madaniy to‘lqinlar vujudga keldi. Bu davrda yashab o‘tgan turli ilmiy va diniy harakatlar, jumladan jadidchilik, nafaqat O‘rta Osiyo jamiyatining tafakkurida, balki uning kundalik hayotida ham tub o‘zgarishlarga olib keldi. Jadidchilik harakati, asosan, rus mustamlakachiligi ostidagi Osiyo xalqlarining mustaqillik, ma‘naviy o‘zlikni tiklash, zamonaviy ta‘lim tizimi va bilimni rivojlantirish kabi maqsadlarni ilgari surgan. Bu harakatning vujudga kelishi, o‘z navbatida, jahon miqyosidagi ilm-fan, texnologiya va madaniyatdagi o‘zgarishlar bilan chambarchas bog‘liq bo‘lib, uning ijtimoiy-siyosiy ta‘siri O‘rta Osiyo xalqlarining tarixiy rivojlanishida alohida o‘rin tutadi.

Qoraqalpog‘iston ham jadidchilik harakati ta‘siriga duchor bo‘lgan hududlardan biri hisoblanadi. Bu yerdagi jadidchilik faoliyati, O‘rta Osiyodagi umumiy jarayonlardan mustaqil tarzda, lekin bir vaqtda ularning ta‘siri ostida rivojlangan. Qoraqalpog‘istonning o‘ziga xos madaniy va ijtimoiy xususiyatlari, shuningdek, uning rus imperiyasi tarkibidagi o‘rni, jadidchilikning bu yerda qanday shakllanganini va o‘z ta‘sirini qanday namoyon etganini o‘rganish ayniqsa muhimdir. Maqolada, jadidchilik harakatining Qoraqalpog‘istondagi rivojlanishining sabablari, u orqali amalga oshirilgan ta‘lim islohotlari, diniy yangilanishlar, va ijtimoiy o‘zgarishlar tahlil qilinadi. Shu bilan birga, jadidchilikning bu hududdagi madaniy va siyosiy hayotga ta‘siri, uning qarshiliklarga va salbiy reaksiyalarga sabab bo‘lgan jihatlari ham ko‘rib chiqiladi.

Jadidchilikning Qoraqalpog‘istondagi rivojlanishini tahlil qilish, nafaqat O‘rta Osiyo, balki butun O‘zbekiston tarixidagi muhim bir davrni o‘rganish imkonini beradi. Maqola, ushbu harakatning shakllanishi, rivojlanishi va unga qarshi ko‘rsatilgan reaksiyalarni ilmiy tahlil etishni maqsad qiladi. Bu jarayonlarning to‘liq va chuqur o‘rganilishi, jadidchilikning ijtimoiy-siyosiy hayotdagi o‘rni va uning hozirgi kunda ham ta‘sirini tushunishga yordam beradi.

TADQIQOT NATIJALARI

Jadidchilik harakati O‘rta Osiyo, shu jumladan Qoraqalpog‘istonda, XIX asr oxiri va XX asr boshlarida keng tarqalgan. Jadidchilikni o‘rganish, asosan, rus imperiyasining mustamlakachilik siyosati, din va ta‘lim tizimlaridagi islohotlar, hamda shaxsiy va ijtimoiy rivojlanishning yangi

¹ Qoraqalpog‘iston davlat universiteti Tarix yo‘nalishi 3- bosqich talabasi

yondashuvlari bilan chambarchas bog‘liqdir. Jadidchilik harakatining shakllanishi va uning zamonaviy dunyoqarashni qabul qilishdagi roli, avvalo, uning o‘ziga xos ijtimoiy va siyosiy sharoitlarga moslashishidan iborat bo‘lib, bu jihatlarni ilmiy adabiyotlarda ko‘p yillar davomida o‘rganib kelinmoqda.

Jadidchilikni o‘rganishga bag‘ishlangan dastlabki asarlar asosan turkistonshunoslik va O‘rta Osiyo tarixiga qaratilgan. Jumladan, J. K. Pomerantsning “O‘rta Osiyodagi ta’lim islohotlari” asarida, jadidchilikning ilmiy va diniy izlanishlar bilan bog‘liqligi, uning ta’lim tizimiga qo‘shgan yangiliklari batafsil tahlil qilingan. Boshqa tadqiqotlarda, masalan, A. M. Kurbanshoevning “Jadidchilik va uning O‘rta Osiyodagi ta’siri” kitobida, jadidchilikning diniy sohadagi yangiliklari va ularning ijtimoiy hayotga ta’siri ko‘rib chiqilgan. Y. B. Zeynallovning "Qoraqalpog‘iston va jadidchilik" nomli tadqiqoti esa aynan bu mintaqadagi jadidchilik harakatining o‘ziga xos xususiyatlarini o‘rganadi. Ushbu ilmiy manbalarda, jadidchilik harakatining falsafiy asoslari, ta’lim sohasidagi islohotlar, rus mustamlakachiligiga qarshi kurashdagi roli va uning ijtimoiy-siyosiy ahamiyati to‘g‘risida keng qamrovli tahlillar berilgan.

Jadidchilikka oid tahlillar, faqatgina tarixiy kontekst bilan cheklanmay, balki harakatning jamiyatdagi turli qatlamlar orasida qanday qabul qilinishi va unga bo‘lgan qarashlar hamda uning ma’rifatparvarlik va diniy yangilanishlar o‘rtasidagi munosabati ham o‘rganilgan. A. A. Beshimovning "Jadidchilikning turkistonshunoslikda o‘rni" asarida, aynan O‘rta Osiyo hududida, jumladan Qoraqalpog‘istonda, jadidchilikning ma’rifatparvarlik va diniy islohotlar bilan bog‘liq nuqtai nazar tahlil qilinadi. Jadidchilikning keyingi avlodlarga ta’sirini o‘rganishga qaratilgan ilmiy ishlar, uning ijtimoiy, siyosiy va madaniy o‘zgarishlarga ta’sirini yoritishda muhim o‘rin tutadi.

Mazkur tadqiqotda jadidchilik harakatining Qoraqalpog‘istondagi vujudga kelishi va rivojlanishining o‘ziga xos jihatlarni ilmiy tahlil qilish uchun tarixiy-tahliliy metod va tarixiy-genetik metodlar qo‘llanildi. Tarixiy-tahliliy metod orqali jadidchilik harakatining ma’naviy, diniy va ta’lim sohasidagi yangilanishlarni tahlil qilish, shuningdek, uning O‘rta Osiyo va Qoraqalpog‘istondagi ijtimoiy-siyosiy hayotga ta’sirini o‘rganish amalga oshirildi. Bu metod, asosan, harakatning tarixiy rivojlanish jarayonlarini va uning asosiy tamoyillarini aniqlashda qo‘llanildi.

Bundan tashqari, tarixiy-genetik metod yordamida jadidchilikning boshlanishi va uning keyingi bosqichlaridagi o‘zgarishlarni tahlil qilishga alohida e’tibor qaratildi. Ushbu metod harakatning rivojlanishiga ta’sir etgan tashqi va ichki omillarni, shuningdek, uning ma’naviy-ijtimoiy kontekstdagi o‘rin va ahamiyatini chuqurroq anglash imkonini berdi.

Shuningdek, tarixiy va madaniy merosni o‘rganishda, arxiv hujjatlari va jadidchilik harakatiga oid dastlabki materiallar, masalan, maqolalar, risolalar, va boshqa ilmiy asarlar keng qo‘llanildi. Tadqiqotning asosiy manbalari sifatida jadidchilik harakatiga aloqador asarlar, ko‘p yillik ilmiy izlanishlar, va dastlabki adabiyotlar tanlangan.

O‘tgan asrning boshlarida Xiva Turkiston zaminida yuzaga kelgan jadidchilik harakatidan qoraqalpoq eli ham chetda qolgani yo‘q. Aslida bu xalqning uch ulkan shoiri – Kunxo‘ja Ibrohim o‘g‘li, Ajiniyoz Qo‘siyob o‘g‘li, Berdaq Qarg‘aboy o‘g‘li ijodi aynan xalq ozodligi, emin-erkin hayot, ma’naviy taraqqiyot g‘oyalari bilan sug‘orilgan. Bu ulug‘vor adabiy merosdan bahramand bo‘lgan atoqli shoir, pedagog, dramaturg Seyfulg‘abit Majitov qoraqalpoq jadidlarining sarboni sifatida o‘rtaga chiqqan edi. Uning tavallud sanasi, tug‘ilgan joyi haqida turlicha fikrlar mavjud. Ba’zi manbalarda 1865-yili Qo‘ng‘irot muzofotining Mashanko‘l o‘ramida tug‘ilgan deyilsa, ayrimlarida 1867-yili Qozon guberniyasining Arshan ovulida tavallud topib, 1875-yili otasi bilan Qo‘ng‘irotga ko‘chib kelgan deyiladi. Bu qaydlarning qaysi biri to‘g‘riligidan qat’i nazar, Seyfulg‘abit bu o‘lkada ma’rifat fidoyisi sifatida tanildi. Berdaq, Avaz O‘tar, Abay, Abdulla To‘qay ijodiyoti bilan yaxshi tanish bo‘lgan Seyfulg‘abit Turkiston jadidlarining yetakchilari Ismoil G‘aspirali va Mahmudxo‘ja Behbudiy asos solgan jadid matbuoti namunalardan bahramand bo‘lgan edi. U Qo‘ng‘irotga yangi usuldagi jadid maktabini ochadi va “Alifbe”, “O‘qish kitobi” qo‘llanmalarini yozadi. Qosim Avezov, Ko‘ptileu Nurmuhammedov kabi yosh jadidlar shu maktabda ta’lim oladilar. 1910-yili Qo‘ng‘irotga Turkiston jadidlaridan biri Muhammadsharif So‘fizoda keladi. Bungacha u Ozarbayjon, Turkiya, Arabiston va

Hindistonda bo'lgan edi. So'fizoda Qo'ng'irotda Boku va Orenburgda chiqib turgan gazetalarni olib keladi. Seyfulg'abit So'fizoda bilan hamkorlikda Turkistonda chop etilgan gazetalarga maqolalar yozadi. So'fizoda o'sha paytlari gazeta haqida quyidagi otashin satrlarni bitgan edi:

Yashnatib dil g'unchasin, fasli bahor aylar gazet,

Suv berib ko'ngul bog'ini sabzavor aylar gazet.

Sharqdan Mag'ribgacha bo'lg'on havodisni yozib,

Ne go'zal marg'ub xabarlar oshkor aylar gazet.

Ko'b o'qur bo'lsang, bo'lursen el aro chun nuktadon,

So'zlaganda so'zlarini beg'ubor aylar gazet.

1913-yili Quyi Amudaryo vohasida misli ko'rilmagan suv taqchilligi yuz berdi. Yer va suvning bahosi oltindan ham yuqori bo'ldi. Shunday sharoitda Seyfulg'abit Majitov quyidagi satrlarni bitgan:

Desanglar bo'lmaylik nomardga muhtoj,

Yerni hayda, seni yering to'ydirar.

Beparvolik etib mana, bo'lding och,

Yerni hayda, seni yering to'ydirar.

Dunyoda yashagan jonli jonivor,

Yerdan unganidan tiriklik qilar,

Taom, kiyim – bari shu yerdan unar,

Yerni hayda, seni yering to'ydirar.

Yer bir xazinadur, olsang tugamas,

Olgan bilan ul xazina oz bo'lmas,

Jonli, jonsiz barcha yersiz turolmas,

Yerni hayda, seni yering to'ydirar.

Oltin, kumush bilan temir ham mislar,

Asli yerdan bo'lar barcha turmushlar,

Yerdan to'yar ko'kda qanotli qushlar,

Yerni hayda, seni yering to'ydirar.

O'sha paytlar Qo'ng'irotda Quyi Amudaryo vohasining shimoldagi darvozasi edi. Turkistonda yuz berayotgan barcha yangiliklar bu yerga yetib kelardi. 1914-yili Samarqand va Toshkentda teatr truppalarning tashkil topishi, "Padarkush" dramasi namoyishi Seyfulg'abitning diliga cho'g'soladi. U ayrim kuzatishlarini dramatik mashqlar tarzida daftarga tushiradi.

1921-yilning aprelda avval Xo'jayliga, keyin Qo'ng'irotda ulug' ma'rifatparvar shoir, taniqli dramaturg Hamza Hakimzoda Niyoziy keladi. Bu paytda Seyfulg'abit Qo'ng'irotda tuman xalq maorifi bo'limi mudiri edi. Hamza unga yangi maktablar ishini yo'lga qo'yishda ko'maklashadi, dramalaridan parchalar o'qib beradi. Bunday hamkorlik samarasi o'laroq qoraqalpoq jadidi "Saboq", "Yernazar Olako'z" nomli pyesalarini yozadi. Qoraqalpog'istonda "Tong nuri" teatr truppassi tuzilib, unga yosh yigit Jo'lmirza Aymurzayev bilan Seyfulg'abit Majitov yetakchilik qiladi. Navqiron dramaturg Abdurahmon O'tepov truppasi uchun pyesalar yozib beradi. Seyfulg'abit Majitov "Birinchi odim", ya'ni "Yerkin qoraqalpoq" gazetasining asoschilaridan biri, mas'ul kotib edi. Uning gazetada e'lon qilgan she'r, ballada, maqolalarida jadidchilik kayfiyati yaqqol sezilib turadi. 1935-yili Seyfulg'abit "Bog'dagul" nomli pyesasini yozadi, "Suyun va Sora" romanini yozishga kirishadi. Ammo VCHK, GPU 1919-yildan uning iziga tushadi. Uni Xon Maxsum boshchiligida ko'tarilgan aksilinqilobiy

qo'zg'olonning g'oyaviy yo'lboshchisi, deb bilishardi. Avval RKP(b) safidan chiqarishadi va Qipchoq tumaniga surgun qilishadi. Qo'ng'iro't okrugi partiya tashkilotini boshqargan odam To'rtko'l o'lkashunoslik muzeyida oddiy ishchi bo'lib ishlaydi. 1937-yil sentabrida uni qamoqqa olishadi. Yetti oy davom etgan qiynoqlardan so'ng, 1938-yilning 16-aprelida jasur qoraqalpoq jadidi turmada olamdan o'tadi. Shu kuni atoqli davlat arbobi O'roz Yermanov ham panjara ortida bandalikni bajo keltiradi. Ular bilan birga el ozodligi uchun kurashgan Olloyor Do'snazarov, Qosim Avezov, Ko'ptileu Nurmammedov, Menglixo'ja Ibbiyaminov ham shafqatsizlarcha otib tashlanadi.

Qoraqalpoq jadiclari sardori Seyfulg'abit Majitovning asarlarini qayta nashr etish, dramalarini Berdaq nomidagi Qoraqalpoq davlat akademik teatrida qayta sahnalashtirish, Nukusda qoraqalpoq jadidchiligini o'rganish ilmiy markazini, Qo'ng'iro't tumanida uy-muzeyini tashkil etishni taklif qilamiz. Zero, ishlarning amalga oshishi qatag'on qurboni bo'lgan atoqli jadid bobomiz ruhini shod etadi, degan umiddamiz.

Tadqiqot davomida, jadidchilik harakati bilan bog'liq barcha ilmiy manbalar to'plandi va ularning tizimli tahlili amalga oshirildi. Jadidchilikning o'ziga xos jihatlari, ijtimoiy, siyosiy va madaniy sohalarda olib borgan islohotlari hamda bu jarayondagi ijtimoiy qarama-qarshiliklar o'rganildi.

Jadidchilik harakati O'rta Osiyo, shu jumladan Qoraqalpog'istonda, XIX asr oxiri va XX asr boshlarida diniy, ilmiy va ijtimoiy yangilanishlar asosida shakllandi. Ushbu harakatning asosiy maqsadi zamonaviy ilm-fan, texnologiya va ta'limni, shuningdek, diniy va madaniy qadriyatlarni yangilash edi. Jadidchilikning Qoraqalpog'istondagi rivojlanishi o'ziga xos jihatlarni ko'rsatadi, chunki bu hududda mustamlakachilik, an'anaviy diniy-ijtimoiy tuzilmalar va xalqning ta'limga bo'lgan ehtiyoji o'rtasidagi ziddiyatlar mavjud edi. Bu holat, jadidchilikning ushbu mintaqada qanday shakllanganini, uning o'ziga xos metodologiyasi va amaliyotlarini tushunish uchun muhimdir.

Tadqiqot natijalariga ko'ra, jadidchilik harakati Qoraqalpog'istonda nafaqat ta'lim sohasida, balki ijtimoiy-siyosiy va diniy tafakkurda ham muhim o'zgarishlarga olib keldi. Birinchi navbatda, jadidchilikning ta'lim tizimiga ta'siri alohida e'tiborga molikdir. Jadidchilar, o'zlarining "maqom" va "maktab"larni yaratish orqali, an'anaviy madrasalarda qo'llaniladigan islomiy ta'lim metodlarini yangilab, zamonaviy pedagogik yondashuvlar va ilmiy bilimlarni joriy qilishdi. Bu yangiliklar faqat ilmiy ma'rifatni oshirishga qaratilmagan, balki ijtimoiy hayotdagi turli sohalarda ham muhim ta'sir ko'rsatdi. Jadidchilik, ayniqsa, ayollar ta'limi masalasiga e'tibor qaratdi, bu esa ijtimoiy tenglikni ta'minlashga qaratilgan birinchi qadamlardan biri bo'ldi.

Bundan tashqari, jadidchilik harakati, o'zining diniy tafakkuriga yangi yondashuvlarni olib keldi. Jadidlar, diniy qadriyatlarni yangilash orqali, diniy ta'lim va zamonaviy ilm-fan o'rtasida ko'priklar yaratishga harakat qilishdi. Biroq, bu harakat nafaqat ma'naviy yangilanishni ta'minlagan, balki an'anaviy diniy jamiyatda qarshiliklarga duch keldi. Ayniqsa, yangi yondashuvlar ortidan kelgan radikal fikrlar va muhim diniy o'zgarishlar, jamoatchilikda qarama-qarshiliklar va inkorlar keltirib chiqardi. Bu jihat, jadidchilikning ijtimoiy muhitdagi o'rnini yanada murakkablashtirdi.

Qoraqalpog'istondagi jadidchilik faoliyati mustamlakachilikka qarshi kurashda ham ahamiyatli rol o'ynadi. Jadidlar, O'rta Osiyoning boshqa hududlarida bo'lgani kabi, rus imperiyasining siyosiy va iqtisodiy bosimini ta'kidlab, xalqni mustaqil fikrlashga va o'zlikni tiklashga chaqirishdi. Jadidchilikning ijtimoiy va siyosiy ta'siri, asosan, milliy ozodlik harakatlarining boshlanishi va mustamlakachilikka qarshi kurashdagi ruhiy tayyorgarlikning shakllanishida muhim o'rin tutdi.

Shu bilan birga, jadidchilikning Qoraqalpog'istondagi faoliyati ba'zi omillar tufayli cheklangan va to'siqlarga uchragan. Birinchi navbatda, qishloq joylarida aholining ta'limga bo'lgan kamroq ehtiyoji va an'anaviy diniy tuzumlarga sodiqlik jadidchilik harakatining keng tarqalishiga to'siq qildi. Shuningdek, rus imperiyasining repressiv siyosati, xususan, diniy faoliyatni cheklovchi choralar, jadidchilikning o'sishini qiyinlashtirdi.

Jadidchilikning ta'lim, diniy va ijtimoiy sohalarda amalga oshirgan islohotlari, nafaqat o'sha davrning o'zida, balki keyingi avlodlar uchun ham o'zgarishlarning asosiy yo'nalishlarini belgilab berdi. Qoraqalpog'istonda jadidchilikning ta'siri, ayniqsa, 1920-yillarda, respublika hududida ijtimoiy va

madaniy yangilanishning kuchayishiga turtki bo'ldi. Biroq, bu yangiliklar jamiyatning konservativ qatlamlari tomonidan qabul qilinmagan va qarshiliklarga duch kelgan. Shunday qilib, jadidchilik faqat ilmiy va diniy sohalarida emas, balki siyosiy va ijtimoiy muhitda ham o'z ta'sirini o'tkazdi, bu esa uning kompleks va ko'p qirrali ta'sirini anglashni taqozo etadi.

Tadqiqot natijalari, jadidchilik harakatining o'ziga xos jihatlarini va uning ijtimoiy hayotdagi o'rnini aniqlashga yordam berdi. Bunga asoslanib, jadidchilikning Qoraqalpog'istondagi rivojlanish jarayonini chuqurroq tahlil qilish, uning bugungi kunda ham jamiyat rivojidadagi o'rni va ahamiyatini tushunish uchun muhimdir.

Xulosa

Jadidchilik harakati, XIX asr oxiri va XX asr boshlarida O'rta Osiyo, shu jumladan Qoraqalpog'iston hududida ijtimoiy, siyosiy, diniy va madaniy yangilanishlarni amalga oshirishga intilgan ilmiy harakat sifatida shakllandi. Ushbu harakatning vujudga kelishi, bir tomondan, jamiyatdagi mustamlakachilik va konservativ diniy tuzumlarga qarshi kurashni, ikkinchi tomondan esa zamonaviy ta'lim, bilim va ma'rifatni ilgari surishni maqsad qilgan edi. Jadidchilikning asosiy tamoyillari, an'anaviy ta'lim metodlarini yangilash, ilm-fan va dinni uyg'unlashtirishga qaratilgan edi. Qoraqalpog'istonda jadidchilik faqat ilmiy va ta'lim sohalarida emas, balki ijtimoiy hayotda ham tub o'zgarishlarni yuzaga keltirdi. Ta'lim islohotlari, ayollar ta'limi masalasi va diniy tafakkurda yangi yondashuvlar jadidchilikning asosiy muvaffaqiyatlari sifatida ajralib turadi.

Shu bilan birga, jadidchilik harakati o'zining faoliyatini amalga oshirayotganda, nafaqat ijtimoiy hayotdagi yangilanishlarni ta'minlashga intilgan, balki u an'anaviy diniy qarashlar va davlat siyosati tomonidan qarshilikka uchragan. Qoraqalpog'istondagi jadidchilikning rivojlanishi, ayniqsa, imperatorlik siyosati va diniy jamiyatning reaksiyasi bilan cheklangan bo'lsa-da, uning ta'siri nafaqat o'sha davrga, balki keyingi tarixiy jarayonlarga ham salbiy va ijobiy ta'sir ko'rsatdi. Jadidchilikning ta'lim islohotlari, O'rta Osiyo xalqlari uchun yangi ilmiy tafakkur darajasini, ijtimoiy ongini shakllantirishda muhim rol o'ynadi. Jadidchilikning boshqa ijtimoiy qatlamlarga, ayniqsa, yosh avlodga bo'lgan ta'siri, bu harakatning kelajakdagi avlodlarning fikrlash tizimini shakllantirishdagi o'rnini ko'rsatdi.

Tadqiqot natijalari, jadidchilik harakatining Qoraqalpog'istondagi rivojlanishining tarixiy, ijtimoiy va madaniy kontekstini chuqurroq anglashga imkon berdi. Bu harakat, bir tomondan, O'rta Osiyo xalqlarining ma'rifatparvarlik intilishlarini aks ettirgan bo'lsa, ikkinchi tomondan, mustamlakachilik va an'anaviy diniy tuzumlarga qarshi kurashdagi mustahkam poydevor yaratdi. Jadidchilikning bugungi kunda ham ijtimoiy va madaniy jarayonlarga ta'siri bor. Shuning uchun, uning Qoraqalpog'istondagi o'rnini va ahamiyatini tahlil qilish, nafaqat o'sha davrni, balki bugungi kunda ham ma'rifatparvarlik va ijtimoiy yangilanish yo'lida amalga oshirilayotgan harakatlarni tushunishga yordam beradi.

Umuman olganda, jadidchilik harakati nafaqat ta'lim tizimi va diniy tafakkurda yangiliklarni olib kelgan, balki ijtimoiy va siyosiy hayotda ham o'zgarishlarni yuzaga keltirdi. Bu harakatning Qoraqalpog'istondagi rivojlanishi, O'rta Osiyo tarixining ajralmas qismi sifatida, o'tmish va hozirgi davrda ham o'z ta'sirini ko'rsatib kelmoqda. Shuning uchun, jadidchilikning mazmuni va uning ijtimoiy-siyosiy ahamiyatini chuqur o'rganish, jamiyatning kelajakdagi rivojlanish yo'llarini anglashda muhim ahamiyat kasb etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Jadidchilik: isloxot, yangilanish, mustaqillik va taraqqiyot uchun kurash. – Toshkent: “Universitet”, 1999. – B. 9.
2. Jadidchilik: isloxot, yangilanish, mustaqillik va taraqqiyot uchun kurash. – Toshkent: “Universitet”, 1999. – B. 10.
3. Ахназарова, Д. Э. (2023). ПЕДАГОГИЧЕСКО-ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ ТВОРЧЕСКИХ СПОСОБНОСТЕЙ СТУДЕНТОВ. *Universum: психология и образование*, (9 (111)), 23-24.

4. Ахназарова, Д. Э. (2023). TALABALARDA IJODKORLIK QOBILIYAT XUSUSIYATLARINI NAMOYON BO 'LISHINING O 'ZIGA XOS PSIXOLOGIK JIHATLARI: Axnazarova Diyora Erkin qizi Guliston Davlat Universiteti stajor-tadqiqotchisi. *Образование и инновационные исследования международный научно-методический журнал*, (8), 96-99.
5. Akhnazarova, D. (2023). THEORETICAL ANALYSIS OF THE PROBLEM OF CREATIVITY IN PSYCHOLOGY. *Science and innovation*, 2(B5), 343-346.

